

Reactie LTO op Kamerbrieven Van der Wal

Vandaag stuurde minister Van der Wal voor Natuur en Stikstof twee belangrijke brieven aan de Tweede Kamer. Een brief is gericht op uitwerking van de piekbelastersaanpak en de voortgang van PAS-melders. De andere gaat in op de voortgang van de integrale aanpak landelijk gebied, waaronder het NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied). LTO-voorzitter Sjaak van der Tak: “Over veel onderwerpen wordt in deze brieven nog te weinig duidelijkheid gegeven. LTO vindt dat een gemiste kans”. “Maar ik ben zeker niet alleen negatief”, vervolgt Van der Tak: “In de brieven worden een aantal richtingen gekozen waar we als sector goed op voort kunnen bouwen. Waardevol is, bijvoorbeeld, dat de minister inregelt dat de uitkomsten van het mogelijke landbouwakkoord door kunnen werken in de gebiedsgerichte aanpak. Tegelijkertijd wordt de onrust die bij veel boeren en tuinders leeft, met deze brieven nog niet weggenomen”. We reageren op de belangrijkste thema’s.

Perspectief

Voor boeren die hun bedrijf voort willen zetten, de zogenaamde ‘blijvers’, geven de Kamerbrieven nog maar beperkte duidelijkheid. Eind 2023 volgt een evaluatiemoment waarin bepaald wordt welke stikstofreductie de vrijwillige stoppersregeling oplevert. Maar wat zijn de consequenties voor boeren die besloten hebben om niet vrijwillig te stoppen? Uit de Kamerbrieven blijkt dat er dan mogelijk alsnog dwingende maatregelen volgen voor boeren die onder de 3.000 piekbelasters vallen. Maar ook dat er eventueel extra (dwingende) maatregelen kunnen volgen voor andere agrariërs rondom Natura2000-gebieden en zelfs voor alle overige agrariërs. Van der Tak: “Het Kabinet is nu echt aan de boeren verplicht om hier meer duidelijkheid in te scheppen. Een ondernemer moet een totaaloverzicht hebben van de keuzemogelijkheden die hij heeft, en hij moet ook weten wat de consequenties zijn als hij een bepaald besluit wel of niet neemt. Je kunt onmogelijk van een ondernemer vragen om een besluit over zijn toekomst te nemen terwijl hij niet kan overzien wat de consequenties van die keuze zijn”.

Keuzevrijheid

Tot op heden werd in de uitwerking van het stikstofbeleid veel nadruk gelegd op duidelijkheid voor boeren die vrijwillig willen stoppen. Terecht wil Van der Wal, gelijktijdig met de publicatie van de LBV+ stoppersregeling, ook de regelingen publiceren voor boeren die willen innoveren, omschakelen of verplaatsen. Van der Tak: “Minister Van der Wal spreekt over een ‘streven’ om deze regelingen gelijktijdig open te stellen. Dat is een goede intentie, maar voor LTO ook een randvoorwaarde. Het hele keuzepallet moet – zowel inhoudelijk als juridisch – in een keer in beeld worden gebracht. Een boer die overweegt om met zijn bedrijf te stoppen, moet ook weten waar hij aan toe is als hij een andere keuzes maakt, zoals het besluit om te verplaatsen of om te extensiveren. In een volgende stap moet de uitwerking van die andere regelingen in de pas lopen met de uitwerking van de stoppersregeling”. Voor de LBV+ regeling kunnen circa 3.000 bedrijven opteren, maar het is en blijft een vrijwillige regeling. Essentieel is dat een agrarische ondernemer ook weet waar hij aan toe is als hij besluit om niet deel te nemen. Bijvoorbeeld omdat hij zijn bedrijf wil schakelen of wil investeren in technische innovaties of managementmaatregelen.

In algemene zin geven de brieven nog weinig duidelijkheid over de uitwerking van de LBV+ regeling. Betreft het een open einde-regeling of is hij budgettair begrensd? Eerder was sprake van dat deelnemers 120% van hun gecorrigeerde vervangingswaarde vergoed krijgen onder deze regeling – is dat nog steeds aan de orde? Welke keuzevrijheid hebben ondernemers die zich op deze regeling beroepen nog met betrekking tot grond, gebouwen, planologische bestemming en/of andere blokkades? Hier moet snel duidelijkheid over komen. En dat alles geldt bovenal met betrekking tot de fiscale afhandeling. In de brieven wordt het fiscale item genoemd, maar niet uitgewerkt. Hier is op zeer korte termijn helderheid over nodig.

PAS-melders

In de Kamerbrief laat minister Van der Wal weten de verantwoordelijkheid voor het legaliseren van PAS-melders zwaar te voelen. De Kamerbrief legt weliswaar prioriteit bij het legaliseren van de PAS-melders,

maar deze worden wat LTO betreft nog steeds onvoldoende prioritair verklaard. Van der Tak: “Voor LTO is het een randvoorwaarde dat beschikbare ruimte éérs gaat naar het legaliseren van PAS-melders. Het mag niet zo zijn dat PAS-melders in de waan van de dag alsnog concurreren met andere economische belangen. Wij roepen de minister op om nogmaals klip en klaar te benoemen dat dit inderdaad een dwingende prioriteit is”.

Beleidsregels die gelden met betrekking tot extern salderen kunnen – in dit stadium – niet los worden gezien van de noodzaak om de PAS-melders op de kortst mogelijke termijn te legaliseren. Van der Tak: “Het ongericht weggelopen van ontwikkelruimte uit de agrarische sector, en de vrije verhandelbaarheid tussen landbouw en industrie, moet aan banden worden gelegd. Dat Schiphol en Rijkswaterstaat door kunnen ontwikkelen terwijl boeren niet weten waar ze aan toe zijn met hun bestaande bedrijf, is onacceptabel. Met vage formuleringen als ‘regie versterken’ en ‘interbestuurlijke afspraken maken’ komen we geen stap verder. Wij roepen het bevoegd gezag – de minister en de verantwoordelijke gedeputeerden - op om een bestuurlijke toets in te stellen. Als een opgekochte vergunning aangewend kan worden om een PAS-melder te legaliseren, mag die niet benut worden voor andere ontwikkelingen”.

2030

In de Kamerbrief over de integrale aanpak landelijk gebied wordt het voornemen aangekondigd om te komen tot versnelling van de omgevingswaarde voor stikstofdepositie van 2035 naar 2030. Van der Tak: “De stikstofdoelen zoals die in de huidige wet bepaald zijn voor 2035 worden door het kabinet vijf jaar naar voren gehaald. In 2030 moet de stikstofuitstoot – netto – met de helft worden gereduceerd. Eerder heeft het Planbureau voor de Leefomgeving al geanalyseerd dat die ambitie totaal onhaalbaar is. De uitvoeringscapaciteit bij overheden is simpelweg niet toereikend om op deze termijn zorgvuldige gebiedsprocessen te doorlopen. LTO is en blijft tegenstander van 2030 als doel voor deze enorme, niet te overziene ambitie. Het zal in praktijk alleen maar leiden tot onrust in de gebiedsprocessen, onrust bij boeren die verstrekkende besluiten moeten nemen en onrust in het gebied zelf waar ingrepen ondoordacht en overhaast moeten worden doorgevoerd. Als het kabinet vasthoudt aan 2030 als ‘doeljaar’, koopt ze daarmee haar eigen teleurstelling: het is niet haalbaar. De toekomst zal ons gelijk bewijzen. Waarom niet die vijf jaar extra nemen zodat gebiedsprocessen zorgvuldig en ordentelijk doorlopen kunnen worden en we – als boeren, als regio, als maatschappij en als politiek – een doel bepalen waar ordentelijk naartoe gewerkt kan worden en waarbij iedereen kan worden meegenomen?”.

Naar aanleiding van het advies van Johan Remkes start minister Van der Wal een verkenning naar een alternatief voor de kritische depositiewaarde. Terecht wordt de noodzaak breed gevoeld om een beter werkbare methode te ontwikkelen om de staat van de natuur vast te stellen en te borgen, in lijn met hetgeen Remkes daarover adviseerde. Wat LTO betreft is het niet zinvol om nu een wetswijziging door te voeren die op een dergelijk korte termijn waarschijnlijk weer aangepast moet worden.

Landbouwakkoord

Bij de uitwerking van het NPLG legt de minister een expliciete koppeling met het Landbouwakkoord waarover momenteel gesproken wordt. Binnen het NPLG werken provincies en Rijk tot de zomer aan het uitwerken van doelen, keuzes en de financiering daarvan binnen zogenaamde ‘gebiedsprogramma’s’. Het Rijk stelt daarbij nu als voorwaarde dat deze gebiedsprogramma’s in overeenstemming moeten zijn met afspraken uit het Landbouwakkoord. Afspraken die gemaakt worden in het kader van het Landbouwakkoord kunnen doorwerken in de vormgeving van de gebiedsprogramma’s en de financiële middelen die daarvoor beschikbaar worden gesteld. Daarvoor is het uiteraard wel noodzakelijk dat het Landbouwakkoord tijdig – uiterlijk medio april – wordt afgerond. Als het landbouwakkoord niet tijdig tot overeenstemming leidt, zal het Rijk eigenstandig keuzes maken zodat het NPLG geen vertraging oploopt. Van der Tak: “Hier legt de minister een heel waardevolle koppeling. Het Landbouwakkoord biedt een kans om een resultaat te behalen dat maximaal bijdraagt aan een goed toekomstperspectief voor de agrarische sector in Nederland. Of het gaat lukken blijft de vraag, maar om daarachter te komen moeten we sowieso vaart maken”.

Industrie en mobiliteit

LTO vindt het positief dat voor het eerst harde reductiedoelen voor andere sectoren benoemd worden. Het terugdringen van de stikstofuitstoot kan en mag geen eenzijdige opgave zijn die voor rekening komt van de Nederlandse landbouw. Temeer omdat onze sector sinds de jaren '80 van de vorige eeuw al een zeer vergaande reductie heeft gerealiseerd. Voor industrie en mobiliteit geldt dat deze sectoren hun emissiereductiedoelen voor 2030 bereiken door mee te liften op reeds vastgesteld (klimaat)beleid; er komt voor deze sectoren geen aanvullend maatregelenpakket in het kader van de stikstofaanpak. Van der Tak: "Van belang is dat alle sectoren een eerlijke bijdrage leveren aan het terugdringen van de stikstofuitstoot. Het is voor LTO essentieel dat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen verschillende piekbelasters. Daar waar mogelijkheden liggen om vergunningen van industriële stikstof-uitstoters aan te scherpen, te stoppen of te verplaatsen moet dat op tafel liggen als een optie die gelijkwaardig is aan de optie om een agrarische uitstoter te laten stoppen of verplaatsen. Daar zullen we het Rijk en de provincies aan houden".

Grondbeleid

Het toekomstige grondbeleid vormt een van de belangrijkste instrumenten, zowel voor het landbouwakkoord als voor de NPLG-gebiedsprocessen. Om de landbouwstructuur te verbeteren, zal een uitgewerkt grondinstrumentarium ingezet moeten worden. Maar met deze Kamerbrieven blijft het in nevelen gehuld. Grondbanken worden zijdelings genoemd maar niet inhoudelijk uitgewerkt. Hebben we straks te maken met twaalf provinciale grondbanken en een nationale grondbank die allemaal verschillende criteria en spelregels hanteren? Wat betekent dit voor een agrariër die overweegt om zijn bedrijf te verplaatsen van de ene provincie naar de andere? Het voorkeursrecht waarmee het Rijk kan interveniëren in de verkoop van grond die een agrarische bestemming houdt, wordt in de brief stevig neergezet – maar onduidelijk is welk doel dit instrument dient. Daarmee roept de brief meer vragen op dan antwoorden.